

1. טור אורח חיים הלכות שבת סימן שלז

כל דבר שאינו מתכוין מותר הילכך גורר אדם מטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אבל כל פסיק רישיה ולא ימות פי' שאע"פ שאינו מכוין לעשותה אי אפשר שלא יעשה אסור הילכך מותר לרבע הבית כיון שאינו מכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק ובה"ג התיר ג"כ לכבד הבית בכל מקום והרמב"ם ז"ל התיר במקום המרוצף ואסר כשאינו מרוצף וחילק בסיכה שכתב אין סכין הקרקע ואין מדיחין אותו אפי' אם הוא מרוצף גזירה אטו שאינו מרוצף דאתו לאשוויי גומות ור"י אסר גם הכיבוד בכל מקום וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובת שאלה על כיבוד נוהגין איסור באשכנז ובארץ הזאת סומכים על דברי רב אלפס ולא מלאני לבי לאוסרו להם כי לא היו שומעין לי ומאחר שנתלין באילן גדול למה אעשה אותם מזידין:

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף צה עמוד א

תנו רבנן: החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרת, המכבד, והמרבץ, והרודה חלות דבש, שגג בשבת - חייב חטאת, היזד ביום טוב - לוקה ארבעים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות....
אמימר שרא זילחא במחוזא, אמר: טעמא מאי אמור רבנן - דילמא אתי לאשוויי גומות, הכא ליכא גומות. רבא תוספאה אשכחיה לרבינא דקא מצטער מהבלא, ואמרי לה מר קשישא בריה דרבא אשכחיה לרב אשי דקא מצטער מהבלא, אמר ליה: לא סבר לה מר להא דתניא: הרוצה לרבע את ביתו בשבת מביא עריבה מלאה מים ורוחץ פניו בזוית זו, ידיו בזוית זו, רגליו בזוית זו, ונמצא הבית מתרבע מאליו. אמר ליה: לאו אדעתאי. תנא: אשה חכמה מרבעת ביתה בשבת. והאידינא דסבירא לן כרבי שמעון - שרי אפילו לכתחלה.

3. תוספות מסכת שבת דף צה עמוד א

המכבד והמרבץ - תימה דע"כ מיירי דלא הוי פסיק רישיה שישוה הגומות דאי פסיק רישיה היכי שרי לקמן ר"ש לכתחילה הא מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות וכיון דלא הוי פסיק רישיה אמאי מחייב ר' אליעזר חטאת האמר בפ' אמר להם הממונה (יומא ד' לד:) גבי צירוף עששיות דדבר דאין מתכוין מותר לר' יהודה מן התורה דלא הוי מלאכת מחשבת וי"ל דבהא פליגי דר' אליעזר סבר דהוי פסיק רישיה ורבנן סברי דלא הוי והא דאמר והאידינא דסבירא לן כר' שמעון שרי לכתחלה אף על גב דאפשר דסבר ר"ש דהוי פסיק רישיה מכל מקום הש"ס סבר כרבנן דלא הוי פסיק רישיה הילכך שרי לכתחלה כיון דקיימא לן כר"ש

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכד עמוד ב

אמר רבי אבא אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: מכבדות של מילתא - מותר לטלטלן בשבת, אבל של תמרה - לא. רבי אלעזר אומר: אף של תמרה.

5. בית יוסף אורח חיים סימן שלז

- א. וכתב הר"ן בפרק המצניע (לו. ד"ה והאידינא) דהא דתנן בפרק שני דיום טוב (ביצה כב:) אף הוא היה אומר שלשה דברים להקל וכו' מכבדין בין המטות וכו' וחכמים אוסרים כתב הר"ף בתשובה (החדשות סי' יח) מאן חכמים רבי יהודה ולא קיימא לן כוותיה וכתב הרב המגיד בריש פרק כ"א (ה"ג) שכן דעת הרמב"ן... והרשב"א... וכתב הר"ן בפרק ב' דיום טוב (יב. ד"ה וכתב הר"ז) וכי תימא הרי הוא מכל מקום מזיז עפר ממקומו איכא לעימור דטלטול מן הצד על ידי דבר אחר משום כבוד יום טוב התירוהו
- ב. אבל התוספות (שם) והרא"ש (סי' ג) כתבו בהמצניע דכיבוד ודאי אסור כדמשמע בפרק כל הכלים (קכד:) דחשיב מכבדות של תמרה מלאכתן לאיסור מפני שעשויות לכבד בהם את הבית ואפילו לרבי שמעון אסור לכבד את הבית מפני שמזיז עפר ממקומו....
- ג. וכתב עוד (שם) בשם הרמ"ה דגויה המכבדת את הבית אין למחות בידה.
- ד. האגור (סי' תקיז) כתב שאביו ז"ל היה אוסר הכיבוד אמנם התיר לכבד בבגד או במטלית עכ"ל ולא ידענא מאי שנא שהרי הוא מזיז עפר ממקומו וגם משהו גומות כשמכבד בבגד כמו כשמכבד במכבדת וכתוב בספר התרומה (שם) דלרבע מותר אפילו בבית שאינו מרוצף ולכבד אסור אפילו בבית מרוצף.
- ה. ורש"י כתב בפרק כל הכלים (קכד: ד"ה של תמרה) דאסור לכבד את הבית משום אשוויי גומות דמודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות ולפי דבריו אפשר דאין אסור לכבד אלא כשאינו מרוצף אבל במרוצף שרי לדברי הכל כיון דלית ביה משום אשוויי גומות וכדחזינן דאמימר שרי זילחא במחוזא ולא גזר מרוצף אטו שאינו מרוצף וזה דעת הרמב"ם שכתב בפרק כ"א (ה"ג) ואסור לכבד את הקרקע שמה ישוה גומות אלא אם כן היה רצוף באבנים
- ו. ...אבל רבינו כתב שר"י אסר הכיבוד בכל מקום ... דטעמא דבמרוצף נמי אסור משום דבמרוצף נמי איכא משום אשוויי גומות בין הרובדין או גזירה אטו מקום שאינו ...
- ז. וכתב הר"ן בפרק המצניע (לו. ד"ה והאידינא) בשם הראב"ד שמה שהתיר לכבד הבית דוקא בבית שנתכבד מערב שבת ולא נפל בו בשבת לא קליפי אגוזים ולא קליפי רימונים ולא כל דבר שאסור לטלטלו אלא שהוא רוצה לכבדו משום פירורין או שיער של פולין ועדשים או עצמות שהן ראויים למאכל בהמה אבל אם לא נתכבד מערב שבת אפילו אין שם לא קליפי אגוזים ולא קליפי רימונים ולא אפילו צרור כיון דאי אפשר לבית בלא גומות אסור וראיתי כתוב בשם הרשב"א (עבה"ק בית מועד ש"ג סי' ח) דאפילו היכא שיש בו דברים האסורים שרי לכבד מידי דהוה אגרף של רעי (קמג.) עכ"ל והרב המגיד כתב בפרק כ"א (ה"ג) דברי הרשב"א ואחריהם כתב וכן נהגו במקומנו. ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים לאסור לכבד קרקע שאינו מרוצף הכי נקטינן אלא אם כן הוא מקום שפשט המנהג להתיר דכיון דמידי דרבנן הוא ויש להן גדולים על מי שיסמוכו אין מוחין בידם. וקרקע מרוצף נקטינן להורות לכתחלה להתיר בו כיבוד כיון דלהר"ף והרמב"ם שרי:

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלז

סעיף א: דבר שאין מתכוין, מותר, והוא שלא יהא פסיק רישיה. הלכך גורר אדם מטה, כסא וספסל, בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. ומותר לרבע הבית, כיון שאינו מתכוין להשוות גומות אלא שלא יעלה האבק.
סעיף ב: אסור לכבד הבית, אלא אם כן הקרקע מרוצף. ויש מתירין אפי' אינו מרוצף. הגה: ויש מחמירין אפי' במרוצף (טור בשם ר"י, ומרדכי ריש פרק כל הכלים, ור' ירוחם ח"ג וסמ"ג וסה"ת), וכן נוהגין ואין לשנות. מיהו, ע"י עכו"ם מותר (רבינו ירוחם ח"ג), וכן ע"י בגד או

מטלית או כנף אוזו הקלים ואינו משהו גומות (אגור). ואסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשויים מקסמים, שלא ישתברו קסמיהם (הגהות אלפסי פרק הזורק).
סעיף ג: אין סכין את הקרקע, ולא מדיחים אותו, אפילו הוא מרוצף.

7. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלו סעיף ב

- (ו) לכבד הבית - דמזיז עפר ממקומו גם משהו הגומות בכיבודו שמתמלאין הגומות שבבית מהעפר והוי בנין ואף על גב דאינו מתכוין לאשווי גומות אפ"ה אסור דפסיק רישא הוא ויש אומרים דחיישינן שמא מתוך טרדתו לכבד וליפות הקרקע ישכח וישוה הגומות במתכוין: (ז) אלא א"כ מרוצף - בין באבנים ובין בקרשים: (ח) אפילו אינו מרוצף - דס"ל דגם בזה אינו ודאי שישוה גומות ולא גרע מריבוץ דשרי בס"א וגם למזיז עפר ממקומו ג"כ לא חייש שכשארם מכבד את הבית אינו מכבד אלא עפר תיחוח ובה ליכא משום חופר גומא: (ט) אפילו במרוצף - בין באבנים ובין בקרשים דס"ל דבאין מרוצף הוי פ"ר וגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף ועיין בבאור הלכה: (י) ע"י א"י מותר - היינו אפילו בשאינו מרוצף דהא הוא אינו מתכוין רק לכבד הבית ואף דהוא פ"ר לענין הגומות מותר ע"י א"י דבאמירה לא"י לא קפדינן כולי האי כמ"ש בסימן רנ"ג ס"ה בהג"ה ע"ש במ"ב: (יא) הקלים וכו' - ר"ל דכיון שהם קלים אינו נוטל בהם רק האבק שלמעלה ולא אתי לאשווי גומות כ"כ בד"מ ומוכח מזה שאם רוצה לכבד בהם היטב את כל העפרוריות הנמצאות בארץ שאסור: (יב) ואינו וכו' - וע"כ מותר אפילו אינו מרוצף. ואפילו יש בבית קליפי אגוזים וכיוצא בהם מדברים האסורים בטלטול אפ"ה מותר לכבד דהו"ל לדידה כגוף של רעי [אחרונים]. כתב בספר כלכלת שבת דה"ה במה שקורין בארש"ט הרכים דינו ג"כ ככנף אוזו ועיין בבאור הלכה דאין כדאי להקל בזה אלא במרוצף: (יד) שלא ישתברו קיסמיהם - ולפ"ה ה"ה שאסור לכבד הבית [אפילו במרוצף למאן דשרי] במכבדות העשויות מענפי אילן יבשים שאינם נכפפים דבודאי נשברים כשמכבדין בהם וטעם כ"ז דהוי כמו סותר כלי ואף שמקלקל פטור מ"מ אסור לכתחלה [אחרונים]:

8. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שלו סעיף ג

- (טז) ולא מדיחין אותו - שהיו פוקקין סילון שהמים נכנסו דרך בה לבית המרחץ ופותחים נקב שבצד אחר שילכו אותם המים ומנקים את הקרקע מפני הזוהמא וטעם כל אלה משום דחיישינן להשוות גומות ואפי' למאן דשרי כיבוד בשבת דשאני הכא דכיון שהוא רוצה ליפות את הקרקע לטוח אותה או להדיחה חיישינן שמא יראה גומות וישכח ויבא להשוותם במתכוין [ר"ו]: (יז) אפילו הוא מרוצף - דגזרינן אטו שאינו מרוצף [רמב"ם] והא דהתיר בס"א לענין כיבוד ולא גזר כן משום דכיבוד הוא יותר דבר נחוץ מהדחה. ודע דהדחת רצפת הקרשים שנוהגין כהיום יש בזה עוד איסור לעשות בשבת מלבד הדחה דהא צריך לזה שריית אלונטית במים כידוע ויש בזה משום כיבוס:

9. ביאור הלכה סימן שלו סעיף ב

- * אסור לכבד וכו' - ויש בזה משום שבות [ברייתא שם בדף צ"ה] ואי מכיון בזה לאשווי גומות משמע בתוספות שם דיש בזה חיוב חטאת וכן משמע מפשטיה דלישניה דהרמב"ם פכ"א ודעת הרמב"ן בפרק כל הכלים דהוא רק בנין כלאחר יד כ"ז שלא נעשה בידים ממש ע"ש: * ויש מחמירין אפילו במרוצף - עיין במ"ב דהטעם הוא משום דגזרינן מרוצף אטו אינו מרוצף הוא מסה"ת והעתיקו בט"ז והנה לפ"ז אם כל בתי העיר או עכ"פ רובם [ריב"ש] מרוצפים באבנים או בלבנים [וכ"ש אם הם מכוסים בקרשים] אפשר דמותר לכבד דלא גזרו על רובה מפני מיעוטה ולא על עיר זו מפני עיר אחרת...
אך מ"מ אין דבר זה ברור עדיין דאפשר דהמנהג שהביא הרמ"א שנוהגין להחמיר בזה באיסור כיבוד נתיסד מימי קדמונים משום דחששו לאיסור טלטול מוקצה שמצוי להיות על הקרקע עצמות וקליפין שאינם ראויים למאכל בהמה וכן משמע קצת בר"י ח"ג ובב"ח ע"ש ולפ"ז בכל גווי אסור אולם מדסיים הרמ"א הטעם להקל בכנף אוזו משום דהוא דבר קל ואינו משהו גומות משמע מיניה דהטעם של המנהג שנהגו להחמיר הוא משום אשווי גומות ולפ"ז אין להחמיר בשכל בתי העיר מרוצף ובפרט אם נתכבד הבית מע"ש וכנ"ל וגם לאיסור מוקצה אין לחוש אחד משום מה דכתב הרשב"א דמותר לפנותם משום דהוי כגוף של רעי ועוד דהו"ל טלטול מהצד ע"י ד"א לצורך שבת וכמו שכתבו האחרונים... ובענפי האילן שבזמנינו אין ההיתר ברור כ"כ משום חשש שבירת הקיסמים וכמש"כ הרמ"א ומ"מ מי שמיקל בזה אין למחות בידו דכמה אחרונים מפקקין ע"ז וכנ"ל:
* הקלים וכו' - עיין במ"ב מה שכתבנו בשם כלכלת שבת דה"ה ע"י בארש"ט הרכים ובאמת עיקר ההיתר בדגד או כנף אוזו ג"כ אינו היתר ברור דכמה פוסקים פקקו ע"ז וכנ"ל וע"כ נלענ"ד דאין להתיר אלא באותו שפרט הרמ"א ומשום דהוי שינוי גדול ג"כ שאין דרכו לכבד בזה בחול משא"כ בבארש"ט שדרכו לכבד בזה בימות החול ג"כ והוי זילותא דשבת
* שלא ישתברו קיסמיהם - עיין בספר ברכי יוסף בשם מהר"י קשטרו"ו ובספר בית מאיר שמפקקין בזה וגם בספר מאמר מרדכי מצדד דלאו פסיק רישא הוא ומ"מ נראה שאין כדאי להקל בזה דמחזי כעובדא דחול וכמזלזל באיסור שבת וכמו שכתב בב"ח ע"ש:

10. רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה ג

נשים המשחקות באגוזים ו שקדים וכיוצא בהן אסורות לשחק בהן בשבת שמא יבאו להשוות גומות, ואסור לכבד את הקרקע שמא ישוה גומות אלא א"כ היה רצוף באבנים, ומותר לזלף מים על גבי הקרקע ואינו חושש שמא ישוה גומות שהרי אינו מתכוין לכך, אין סכין את הקרקע ואפילו היה רצוף באבנים ואין נופחין אותו ואין מדיחין אותו אפילו ביום טוב כל שכן בשבת, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא להשוות גומות בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף.

11. שולחן ערוך הרב אורח חיים קונטרס אחרון סימן רעז הערה א

- (א) שמא יכבדו כו' שמא תהא כו'. עיין בכסף משנה פכ"א בשם הריב"ש שתמה על הרמב"ם שכתב גבי כיבוד הבית שמא ישוה גומות אם כן אינו פסיק רישיה עיין שם. אם כן גם על הטור וש"ע יש לתמוה כן. אבל באמת יש לומר גבי כיבוד דהספק הוא שמא יש גומות בבית ואי אפשר שלא ישוה והוי ליה פסיק רישיה, ואם כן כשאנו ידוע הוי ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא. ולא דמי לשאר דבר שאינו מתכוין דספיקא הוי ושרי, דהתם הספק הוא שמא יעשה גומא והכא הספק הוא שמא יש כבר ואי אפשר שלא ישוה, ולא גרע משאר ספיקא דאורייתא... ואף לפי מה שכתב הט"ז בס"י ש"ו סק"ג דספק פסיק רישיה שרי... היינו להתיר בשעת הספק בלבד כשאין שם חשש ודאי כלל, אבל אם יש לחוש שמא יהיה ודאי ואף על פי כן יעשה מה שיעשה, הרי זה דומה לשאר חששות וגזירות שחששו חכמים ואינו בכלל ספק פסיק רישיה...